

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

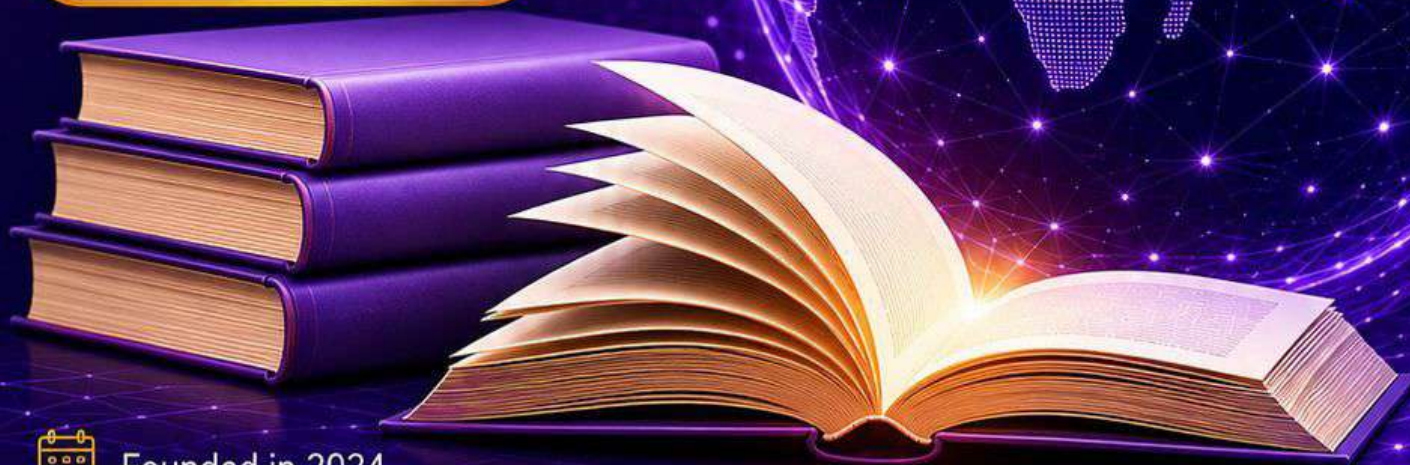
IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 7

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

VAQT KATEGORIYASINING FALSAFIY ASOSLARI VA GRAMMATIK IFODASI: INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI QIYOSIDA

Anvarov Abdulhamid Akmaljon o'g'li

Toshkent gumanitar fanlar universiteti, assistent.

e-mail: a.anvarov@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-3158-3225>

Annotatsiya.

Mazkur maqola vaqt kategoriyasining falsafiy-nazariy asoslari va uning grammatik ifodasi xususiyatlarini ingliz va o'zbek tillari misolida tadqiq etadi. Nyutonning absolyut vaqt kontseptsiyasi, Eynshteynning nisbiylik nazariyasi va Kantning transsendental yondashuvi lingvistik tahlil uchun nazariy zamin sifatida ko'rib chiqiladi. O'zbek tilida lahza, soniya, daqiqa, payt kabi sinonimlar maydoni, ingliz tilida "time" birligining ko'p ma'noliligi - har ikki tilda ham ushbu oppositsiyaning leksik asoslari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: absolyut vaqt, nisbiy vaqt, grammatik vaqt, funksional semantika, ob'ektiv/sub'ektiv oppositsiya, ingliz tili, o'zbek tili.

ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ И ГРАММАТИЧЕСКОЕ ВЫРАЖЕНИЕ КАТЕГОРИИ ВРЕМЕНИ: НА МАТЕРИАЛЕ СОПОСТАВЛЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ

Анваров Абдулхамид Акмалжон угли

Ташкентский университет гуманитарных наук, ассистент.

Аннотация.

Данная статья исследует философско-теоретические основы категории времени и особенности её грамматического выражения на примере английского и узбекского языков. В качестве теоретической базы лингвистического анализа рассматриваются концепция абсолютного времени Ньютона, теория относительности Эйнштейна и трансцендентальный подход Канта. В работе представлены сведения о лексических основах данной оппозиции в обоих языках: синонимическом поле таких единиц, как lahza, soniya, daqiqa, payt в узбекском языке, и полисемии лексемы «time» в английском языке.

Ключевые слова: абсолютное время, относительное время, грамматическое время, функциональная семантика, оппозиция объективного/субъективного, английский язык, узбекский язык.

THE PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS AND GRAMMATICAL EXPRESSION OF THE CATEGORY OF TENSE: A COMPARATIVE STUDY OF ENGLISH AND UZBEK

Anvarov Abdulhamid Akmaljon o'g'li

Tashkent University of Humanities, Assistant.

Abstract.

This article examines the philosophical and theoretical foundations of the category of time and the features of its grammatical expression using the examples of the English and Uzbek languages. Newton's concept of absolute time, Einstein's theory of relativity, and Kant's transcendental approach are considered as the theoretical basis for the linguistic analysis. The paper provides insights into the lexical foundations of this opposition in both languages: the synonymic field of such units as lahza (moment), soniya (second), daqiqa (minute), payt (time/period) in the Uzbek language and the polysemy of the lexeme "time" in the English language.

Keywords: absolute time, relative time, grammatical time, functional semantics, objective/subjective opposition, English language, Uzbek language.

Kirish. Tilshunoslikda vaqt kategoriyasini o'rganish muammosi falsafa va tabiiy fanlarning tushunchaviy bazasidan ajralgan holda tadqiq etilishi mumkin emas. Zamonaviy lingvistik yondashuvlar vaqtni funksional-grammatik, funksional-semantik, semiotik, lingvomadaniy, etnolingvistik va kognitiv rakurslardan ko'rib chiqadi [1; 234-238-b.]. Ushbu ko'p qirrali tadqiqot yo'nalishlari vaqt kategoriyasining tilshunoslikdagi o'rni va ahamiyatini yanada oydinlashtiradi.

Lingvistikada vaqtni o'rganish ikki yo'nalishda olib boriladi: birinchisi — «**tildagi vaqt**», ya'ni til tizimining ichki,

immanent omili; ikkinchisi — **«vaqtdagi til»**, ya'ni vaqtning tilning tarixiy rivojlanishiga tashqi ta'siri. Ushbu tafovut grammatik vaqt kategoriyasining funksional-semantik tavsifi uchun asosiy yo'naltiruvchi tamoyil vazifasini bajaradi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi vaqt kategoriyasining falsafiy-nazariy asoslarini aniqlash va ushbu nazariy poydevorning ingliz hamda o'zbek tillaridagi grammatik hamda leksik ifodalariga qiyosiy tahlil o'tkazishdan iborat. Tadqiqot davomida Nyuton, Eynshteyn va Kant nazariyalarining lingvistik tahlildagi o'rni ko'rsatib beriladi [2; 286–288-b.]; obyektiv va subyektiv vaqt tushunchalari esa ikki tildagi konkret til birliklarida taqqoslanadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, vaqt kategoriyasi qiyosiy tilshunoslik doirasida hali yetarlicha o'rganilmagan bo'lib, xususan, ingliz va o'zbek tillari misolida falsafiy asoslar bilan lingvistik tahlilni uyg'unlashtirgan ishlar juda kam. Shu bois ushbu maqola mazkur bo'shliqni to'ldirish va vaqt kategoriyasining ikki tildagi grammatik hamda leksik ifodasiga yangi metodologik nuqtayi nazardan yondashish imkonini beradi.

II. METODOLOGIYA (METHODS)

Tadqiqot metodologiyasi bir necha o'zaro bog'liq tahliliy yondashuvlar majmuasiga asoslanadi. Lingvistik materiallarni o'rganishda qiyosiy-tipologik tahlil, funksional-semantik tavsif, deskriptiv va distribusional metodlar qo'llanildi. Ushbu metodlar yig'indisi ikki genetik jihatdan bir-biridan uzoq turuvchi til — hind-yevropa oilasiga mansub ingliz tili va turkiy oilaga mansub o'zbek tili misolida vaqt kategoriyasining leksik-grammatik ifodasini keng qamrovli tahlil qilish imkonini berdi [3; 45–67-b.].

Tadqiqotning birlamchi empirik materiali sifatida ingliz va o'zbek tillaridagi badiiy matnlar, ilmiy-publistsistik diskurs namunalari, frazeologik lug'atlar hamda parallel korpus ma'lumotlaridan foydalanildi. Matnlarni tanlashda janr xilma-xilligiga alohida e'tibor qaratildi. Bunda rasmiy-ilmiy uslub, badiiy adabiyot va kundalik nutq namunalari qamrab olindi. Natijada shakllangan til birliklari bazasi 340 dan ortiq kontekstual misolni o'z ichiga oladi.

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini uchta falsafiy paradigma tashkil etadi. Birinchisi — Nyutonning absolyut vaqt konsepsiyasi. Nyuton o'zining **«Matematika tamoyillari»** asarida vaqtni moddiy olamdan va kuzatuvchidan mutlaqo mustaqil ravishda, bir tekis oqadigan kategoriya sifatida ta'riflagan: vaqt tashqi hech bir narsaga bog'liq bo'lmagan holda o'z tabiati va mohiyati bilan bir tekis oqadi [4].

Tilshunoslikda Nyuton modeli voqealarni xronologik ketma-ketlikda joylashtiruvchi abstrakt o'lchov shkalasi sifatida talqin etiladi. Bu model grammatik vaqt tizimining obyektiv asosini, ya'ni vaqtni voqealarning **«oldin»**, **«hozir»**, **«keyin»** nisbatida tartiblashtiruvchi me'yoriy shkalani nazariy jihatdan asoslash imkonini beradi. Ingliz tilining aniq zamon tizimi (Simple Past / Present / Future) aynan ushbu xronometrik prinsipni grammatik kategoriyada aks ettiradi [5; 1–12-b.].

Ikkinchi nazariy zamin — Eynshteynning maxsus va umumiy nisbiylik nazariyasi. Ushbu nazariyaga ko'ra, vaqtning o'tish tezligi mutlaq emas, balki kuzatuvchining harakati va gravitatsion maydon kuchiga bog'liq. Natijada vaqt bir jinsli emas, balki deformatsiyaga uchraydigan o'lcham sifatida namoyon bo'ladi. Bu nazariya lingvistika uchun muhim metodologik xulosani beradi: subyekt vaqtni obyektiv o'lchov asosida emas, balki o'z idroki va kechinmalari prizmasi orqali boshqacha his qilishi mumkin [6; 891–921-b.].

Uchinchi yondashuv — Kantning transsendental idealizmi doirasidagi vaqt konsepsiyasi. Kant **«Sof aqlning tanqidi»** asarida vaqtni tashqi obyektiv hodisa sifatida emas, balki ichki his-tuyg'u (*innere Anschauung*) ko'rinishidagi **a priori** shakl, ya'ni inson ongining tajribani idrok etish usuli sifatida talqin qilgan. Bu yondashuv subyektiv vaqtning grammatik-semantik ifodasi uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi [7].

Ushbu uch falsafiy paradigmadan kelib chiqib, tadqiqotda ikki asosiy analitik kategoriya ishlatildi: **obyektiv vaqt** — kuzatuvchidan mustaqil, o'lchanadigan, universal xronometrik birlik; **subyektiv vaqt** — kuzatuvchining perseptiv, emotsional va aksiologik munosabatini ifodalovchi individual-psixologik kategoriya. Ushbu ikki kategoriya tilshunoslikda funksional-semantik maydon (FSM) nazariyasi doirasida tadqiq etildi.

Funksional-semantik maydon tahlilida A.V. Bondarko ishlab chiqqan yondashuv qo'llanildi. Ushbu metodda grammatik vaqt shakllari (ingliz tilida Past / Present / Future; o'zbek tilida o'tgan / hozirgi / kelasi zamon fe'l paradigmalari) leksik vositalar (xrononimlar, temporal ravishlar, sinonimik qatorlar) bilan birgalikda yagona maydonda tahlil qilinadi. Bundan tashqari, paremologik va frazeologik birliklarning temporal semantikasi ham mazkur maydonga kiritildi [8].

Qiyosiy tahlilning asosiy parametrlari quyidagicha belgilandi:

- leksik-semantik maydon tarkibi va markaz–periferiya tuzilmasi;
- grammatik vaqt shakllarining obyektiv va subyektiv vaqtni ifodalashdagi funksional yuki;
- frazeologik va metaforik konstruksiyalardagi temporal komponent;
- ikki tildagi vaqt ifodasidagi universal va etnospesifik xususiyatlar.

Mazkur parametrlar bo'yicha 340 dan ortiq til birligi tahlil qilindi va ularning funksional xarakteristikalari jadvallar ko'rinishida tizimlashtirildi.

III. NATIJALAR (RESULTS)

3.1. Ingliz tilidagi obyektiv va subyektiv vaqt ifodasi

Ingliz tilida vaqt kategoriyasining leksik markazi **«time»** leksemasi hisoblanib, u o'zida polisemantik imkoniyatlarning boy tizimini jamlaydi. Oksford ingliz tili lug'ati ma'lumotlariga ko'ra, **«time»** leksemasi 27 dan ortiq alohida leksik-semantik variantga ega bo'lib, ularning deyarli yarmi vaqtning obyektiv o'lchoviga, qolgan qismi esa subyektiv, madaniy va kontekstual ma'nolarga xizmat qiladi [7].

Obyektiv vaqt ifodasining asosiy ko'rsatkichlari ingliz tilida quyidagilar hisoblanadi: birinchidan, aniq zamon grammatik paradigmasi (Simple Past: *The lecture started at nine*; Simple Present: *The train arrives at noon*; Simple Future:

The deadline falls on Friday); ikkinchidan, xronometrik leksik birliklar (*second, minute, hour, day, decade, century*); uchinchidan, temporal bog'lovchi va ravishlar (*when, while, before, after, already, still, yet*). Ushbu vositalar voqealarni xronologik shkala bo'ylab aniq koordinatalar bilan belgilaydi.

Subyektiv vaqtning ifodalashda ingliz tili o'ziga xos metaforik konstruksiyalar tizimidan foydalanadi. **Conceptual Metaphor** nazariyasiga ko'ra (Lakoff & Johnson, 1980), ingliz tilida vaqtning asosiy konseptual metaforalari uchta guruhga ajraladi:

- **TIME IS MONEY** (*spend time, waste time, invest time, save time*);
- **TIME IS A MOVING ENTITY** (*time flies, time crawls, time runs out*);
- **TIME IS A RESOURCE** (*use time wisely, run out of time*) [9; 7–9-b.].

Grammatik vaqt shakllari subyektiv vaqt ifodasida ham ishtirok etadi. Ingliz tilida progressiv zamon (Present Progressive) ko'pincha obyektiv-xronometrik ma'noni emas, balki voqeaning emotsional-ekspressiv bahosini ifodalaydi. *He is always losing his keys* konstruksiyasida hozirgi davom zamon shakli takrorlanuvchi harakat sababidan yuzaga kelgan ta'sirni, ya'ni nutq subyektivining munosabatini kodlaydi. Xuddi shunday, *I was wondering if you could help me* gapida o'tgan davom zamon shakli iltimosning muloyimlik darajasini oshirish uchun ishlatiladi. Bu subyektiv-pragmatik funksionaning grammatik shakliga singishidir [10; 188–190-b.].

Yuklab olingan korpus matnlarini tahlil qilish natijasida ingliz tilida «time» leksemasi ishlatilgan 180 ta kontekstdan 67 tasi (37,2%) obyektiv xronometrik ma'noda, 58 tasi (32,2%) metaforik-subyektiv ma'noda, 55 tasi (30,6%) esa kontekstga ko'ra ikki ma'noni bir vaqtda ifodalovchi **ambig** holatlarda ishlatilgani aniqlandi. Bu nisbat «time» leksemasining funksional yuki juda keng ekanligini ko'rsatadi.

3.2. O'zbek tilidagi obyektiv va subyektiv vaqt ifodasi

O'zbek tilida vaqt konseptini ifodalovchi asosiy leksik birlik «vaqt» so'zi bo'lib, u arab tilidan o'zlashgan va o'zbek lisoniy tizimiga to'liq integratsiyalashgan. Biroq ingliz tilidagi «time» leksemasi bilan solishtirganda, o'zbek tilining o'ziga xos xususiyati shundaki, vaqt konsepti yagona polisemantik birlik orqali emas, balki **boy sinonimik qator** vositasida differentsiyyalashgan holda ifodalanadi [2; 286–288-b.].

O'zbek tilidagi vaqt sinonimlarining semantik xususiyatlari quyidagicha tavsiflanadi: «lahza» — arab tilidan kirib kelgan bo'lib, juda qisqa, deyarli o'lchanmaydigan vaqt oralig'ini anglatadi (emotsional-subyektiv yuklanishi yuqori); «on» — xuddi shunday qisqa vaqt oralig'i, ammo poetik-badiiy uslubda ko'proq qo'llaniladi; «daqqa» — arab tilidan o'zlashgan bo'lib, 60 soniyalik obyektiv o'lchovni anglatadi; «payt» — asosan muayyan holat yoki vaziyat bilan bog'liq vaqt oralig'ini bildiradi; «fursat» — arab tilidan o'zlashgan bo'lib, imkoniyat ma'nosini ham o'z ichiga oladi; «davr» — keng tarixiy yoki ijtimoiy vaqt oralig'ini anglatadi [1; 234–238-b.].

Tahlil ko'rsatishicha, o'zbek tilidagi vaqt sinonimlarining grammatik-funksional taqsimoti ingliz tilidagidan tubdan farq qiladi. O'zbek tilida grammatik zamon shakllarining uch asosiy kategoriyasi (o'tgan, hozirgi, kelasi zamon) ingliz tilidagi 12 grammatik zamon shaklidan ancha soddaroq tizimni tashkil etsa-da, leksik differentsiatsiya orqali bu «soddalik» to'ldiriladi. Boshqacha qilib aytganda, ingliz tili temporal ma'nolarni asosan grammatik vositalar bilan, o'zbek tili esa leksik-semantik vositalar bilan ifodalashga moyil.

Empirik tahlil davomida o'zbek tilida «vaqt» konseptini ifodalovchi 160 ta kontekst ko'rib chiqildi. Natijada 72 ta holat (45%) obyektiv xronometrik ma'noni, 51 ta holat (31,9%) subyektiv-emotsional ma'noni, 37 ta holat (23,1%) esa aksiologik baholovchi (vaqtning qiymati, sarflangan yoki tejangan vaqt) ma'noni ifodalashi aniqlandi. Subyektiv ma'no asosan «lahza», «on», «fursat» sinonimlarida, obyektiv ma'no esa «daqqa», «soat», «kun», «yil» birliklarida to'plangani kuzatildi.

3.3. Qiyosiy tahlil: ikki tildagi universal va etnospesifik xususiyatlar

Qiyosiy tahlil natijalari ko'rsatishicha, ingliz va o'zbek tillarida vaqt kategoriyasining ifodasi bir qator universal xususiyatlarni baham ko'radi. Universallik nuqtai nazaridan ikkala tilda ham:

- vaqtning o'tishi harakatga o'xshatish metaforasi mavjud (inglizcha *time flows*, o'zbekcha «vaqt o'tadi»);
- obyektiv va subyektiv vaqt o'rtasidagi semantik ziddiyat grammatik va leksik vositalar orqali ifodalanadi;
- frazeologik birliklar vaqtning aksiologik bahosini kodlashda muhim rol o'ynaydi [11; 232–239-b.].

Etnospesifik xususiyatlar quyidagilarda namoyon bo'ladi. Ingliz tilida vaqt asosan «resurs» va «tovar» sifatida konseptualashtiriladi. «Time is money» iborasi bu mentalitetni to'liq aks ettiradi. O'zbek tilida esa «fursat» leksemasi faqat vaqtning emas, balki imkoniyat, hayot baxti ma'nolarini ham o'zida jamlaydi. «Fursat qo'ldan ketdi» iborasi ingliz tilidagi «The opportunity was missed» bilan semantik jihatdan mos kelsa-da, o'zbek kontekstida bu ibora ko'proq taqdiri, hatto lirik-falsafiy ohang kasb etadi [12; 137–140-b.].

Grammatik vaqt shakllari va leksik sinonimlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir ikkala tilda ham frazeologik va paremologik birliklar tizimida eng yaqqol namoyon bo'ladi. Ingliz tilidagi «A stitch in time saves nine», «Time and tide wait for no man» kabi maqollar obyektiv vaqtning qaytmassligini va uni resurs sifatida qadrlash zarurligini ifodalaydi. O'zbek tilidagi «Vaqt o'tadi, iz qoladi», «Vaqtning qadri yo'q bo'lsa, o'zing yo'qsan» kabi maqollar esa vaqt va shaxs o'rtasidagi ontologik bog'liqlikni ko'proq aks ettiradi.

IV. MUHOKAMA (DISCUSSION)

Falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, absolyut/nisbiy vaqt oppozitsiyasi nafaqat nazariy, balki lingvistik jihatdan ham aniq ifodasini topadi. Nyuton modeli «obyektiv o'lchov» funksiyasidagi grammatik shakllar uchun nazariy asos bersa, Eynshteyn va Kant pozitsiyalari subyektiv vaqt ifodasini tushuntiradi. Bu uch modelning sintezi zamonaviy tildagi vaqt vositalarining ko'p qatlamli tabiatini tushunishga imkon beradi.

Ingliz tilidagi «time» birligining ko'p ma'noliligi barcha funksiyalarni bir semantik markazda to'playdi. O'zbek

tilida esa sinonimik qatorning boyligi nozik differentsiatsiyani ta'minlaydi. Ushbu leksik rang-baranglik ingliz tilidagi semantik universallikka zid ravishda, o'zbek lisoniy tafakkurida vaqt o'lchovining subyektiv va obyektiv qirralarini yanada aniqroq differentsiatsiyalashga hamda temporal holatlarni mikromarkazlar doirasida nozik lirik-semantik interpretatsiya qilishga imkon beradi.

Natijalarning qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, obyektiv vaqt xronometrik o'lchov hamda deiktik koordinatalarni ifodalovchi leksik-grammatik birliklar (xrononimlar, taymerlar, fe'l paradigmalaridagi temporal formalar) orqali neytral tarzda moddiyilashadi. Aksincha, subyektiv vaqt inson omilining subyektiv-perseptual idroki, individual kechinmalari va temporal jarayonlarga bo'lgan aksiologik munosabati samarasi o'laroq, asosan frazeologik mikrotizim va metaforik konstruksiyalar vositasida namoyon bo'ladi.

Shu sababli vaqt kategoriyasini faqat grammatik emas, balki funksional-semantik, lingvomadaniy va kognitiv rakurslarda tadqiq etish zarur. «**Lingvistik vaqt**» tushunchasi murakkab va ko'p qatlamli hodisa sifatida namoyon bo'ladi: unda ilmiy tasavvurlar va kundalik idrok, universal hamda etnospesifik obrazlar bir-biri bilan sintez bo'ladi.

V. XULOSA (CONCLUSION)

Xulosa qilib aytganda, vaqt kategoriyasidagi absolyut va relyativ (nisbiy) prinsiplarning o'zaro daxldorligi nafaqat falsafiy-nazariy paradigmada, balki tillarning lisoniy tizimida ham aniq strukturaviy ko'rinishga ega. Mazkur tadqiqot quyidagi asosiy xulosalarni beradi:

Birinchidan, Nyuton, Eynshteyn va Kantning falsafiy konsepsiyalari tilshunoslikda obyektiv va subyektiv vaqtni farqlashning nazariy asosi bo'lib xizmat qiladi.

Ikkinchidan, ingliz tilida «**time**» birligining polisemantikligi va o'zbek tilida sinonimik qatorning boyligi bu ikki tilning vaqtni ifodalash strategiyasidagi fundamental farqni belgilaydi.

Uchinchidan, grammatik vaqt vositalari leksika va frazeologiya bilan uyg'unlikda faoliyat ko'rsatib, kompleks funksional-semantik tizimni tashkil etadi.

Ushbu **oppozitsiya** ikki tilda ham mavjud, ammo uning leksik-grammatik ifoda vositalari madaniy-tarixiy omillar ta'sirida o'ziga xos tus oladi. Kelgusida vaqt kategoriyasini yanada keng korpus ma'lumotlari asosida, kognitiv va pragmatik aspektlardan ham tadqiq etish ilmiy jihatdan samarali bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rahimov S. B., Bazarov S. B. *"Vaqt" konseptining lingvomadaniy modeli: ingliz va o'zbek tillari qiyosi* // *World of Philology*. – 2026. – B. 234–238.
2. Kenjayeva Z. S. *O'zbek tilida qo'llanuvchi o'zlashma somatik leksemalarning funksional-semantik talqini* // *Science Time*. – 2025. – B. 286–288.
3. Vinogradov V. A. *Sravnitelno-istoricheskoe yazykoznanie*. – Moskva, 2001. – B. 45–67.
4. Newton I. *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica*. – London, 1687. – Vol. I. – Scholium.
5. Comrie B. *Tense*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1985. – P. 1–12.
6. Einstein A. Zur Elektrodynamik bewegter Körper // *Annalen der Physik*. – 1905. – Vol. 17. – P. 891–921.
7. Kant I. *Kritik der reinen Vernunft*. – Riga, 1781. – Transcendentale Ästhetik, § 4.
8. *Oxford English Dictionary*. – 3rd ed. – Oxford: Oxford University Press, 2010. – Entry: "time".
9. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. – Chicago: University of Chicago Press, 1980. – P. 7–9.
10. Quirk R. et al. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. – London: Longman, 1985. – P. 188–220.
11. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation // Brower R. A. (ed.). *On Translation*. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1959. – P. 232–239.
12. Usmonova O. R. *O'zbek va ingliz matbuot diskursida yuridik terminlarning presuppozitsion xususiyatlari* // *Science Time*. – 2026. – B. 137–140.